

903

Truplo
sv. Agapita mučenika
v Novicerkvi.

Spisal
JERNEJ VOH,
kaplan pri Novicerkvi.

(Ponatis iz „Slovenskega Gospodarja“.)

V Mariboru 1882.
Založil pisatelj. — Tiskal Janez Leon.



Truplo
sv. Agapita mučenika
v Novicerkvi.



Spisal
Jernej Voh,
kaplan v Novicerkvi.



(Ponatis iz „Slov. Gospodarja“.)



V Mariboru 1882.
Založil pisatelj. — Tiskal Janez Leon.

44903



030022962

1. Katakombe.

Bilo je dne 31. majnika l. 1578. Delalci so kopali v vinogradu blizo Rimskega mesta „poculanko“ prst, ki z apnom pomešana daje izvrsten cement. Na mah se poderó tla delalcem pod nogami, in glej! pred njimi odprto leži podzemeljsko mesto z visokimi ulicami in s prostornimi sobanami, ki so bile vse s prav lepimi podobami pomalane. Komaj je glas o tej čudni prikazni došel v sv. mesto Rim, hitelo je vse gledat novega najdenega podzemeljskega mesta. Našli so ob stenah tega podzemeljskega mesta brezštevilnih votlin, vsekanih v peščence, zakritih s kamnatimi ploščami, na katerih so se nahajala znamenja sv. križa in presladkega Imena Jezusovega, pa tudi nagrobni napisi iz prvih stoletij po Kristusu. Vsem je bilo jasno, da so to grobi prvih kristijanov, kateri so za časa budega preganjanja se skrivali v podzemeljskih votlinah, tamkaj obhajali skupno božjo službo in svoje rajnke pokopavali. Ta podzemeljska pokopališča imenujejo k a t a k o m b e.

Takšnih podzemeljskih pokopališč so našli okoli Rima doslej že nad šestdeset. Najslaviteljše med njimi so katakombe sv. Kalista, v kterih so od tretjega stoletja po Kristusu počenši noter do tiste dobe, ko je sv. cerkev mir dosegla, pokopavali rimske papeže. Leta 410 po Kristusu je zadela sv. mesto velika nesreča. Zapadni Goti so pribruli v divjih trumah pred vrata Rimskega mesta, oblegali mesto, ga vzeli in oropali. Njim za petami so sledila druga ljudstva,

4
kakor Hunci, Vandali, iztočni Goti itd. Poslednji so l. 537 našli tudi vhod v Katakombe, ter so tudi tam grozno ropali in neusmiljeno razsajali. Brezštevila grobov sv. mučenikov so silovito odprli, ker so po njih iskali zlata in drugih dragocenosti. Po odhodu teh divjih ali neolikanih narodov prizadevali so si rimski papeži popraviti škodo, katero so bili divjaki po katabombah napravili, ali zdajci priderejo v Rim Longobardi, novo ljudstvo, ki so zopet katakombe hudo poškodovali. Papež Pavel I. (756—767) sklenejo toraj ostanke svetnikov vzdigniti iz podzemeljskih grobov v katakombah, ter jih prenesti v razne cerkve Rimskega mesta. Ravno to so storili tudi papež Paskal I. (817—824), ki so dne 20. julija l. 817. dali prenesti 2300 sv. trupel iz teh podzemeljskih pokopališč v cerkev sv. Praksede, kjer so že poprej počivali ostanki od več kakor 2000 sv. mučenikov. Učeni Baronij nam pripoveduje, da so tisti papež Paskal dali 28 vóz sv. košic ali ostankov svetnikov prepeljati iz katakomb sv. Kalista v „Panteon“, poprej tempelj vseh malikov, od tedaj pa cerkev Matere Božje „pri mučenikih“ imenovano.

Utegnil bi kdo vprašati: kje pa so dobili toliko sv. ostankov? Kje? — Poslušaj!

V katakombah sv. Kalista so že doslej našli 174.000 takšnih podzemeljskih grobov, v katerih so bili shranjeni ostanki prvih kristijanov. Vsi niso bili mučeniki, pa brez števila kristijanov je v prvih stoletjih sv. cerkve za Kristusovo vero svojo kri prelilo. Rimski papeži so postavljali po 7 beležnikov ali notarjev po raznih oddelkih Rimskega mesta, naj bi zapisovali življenje in smrt sv. mučenikov; vendar jim nikakor ni bilo mogoče, le imena vseh sv. mučenikov zvedeti in

zapisati. Prigodilo se je večkrat, da je jeden den po več tisoč kristijanov zavoljo Kristusove vere umrlo. Pobožni kristijani so — navadno po noči — spodobno pobrali ostanke sv. marternikov in jih v podzemeljskih pokopališčih častljivo pokopali, na obletnico njihove smrti pa nad njihovimi grobi daritev sv. meše opravljali. Kako so pa poznejšim rodovom obranili spomin na sv. mučenike? Na mnogih grobih nahajajo se napisi, ki nam pričujejo, da v njih ostanki sv. mučnikov počivajo. Na drugih nahaja se oljkina veja, znamenje neminljive zmage, katero je mučenik dosegel. Vendar najbolj zanesljivo znamenje, po katerem se dajo grobi sv. mučnikov od grobov drugih kristijanov ločiti, so tiste steklene posodvice ali črepinje, ktere se nahajajo poleg sv. trupel v njihovih grobih. Kristijani prvih časov so namreč imeli lepo navado, prestreči saj kakšno kaplico krvi, katero je mučenik za sv. vero prelil. To so shranili v posebni posodvici ali na stekleni šipi vštric ostankov sv. trupla v podzemeljskem grobu. Po Rimski določbi od 10. grudna 1863, potrjeni od pokojnega sv. Očeta Pija IX. se smemo zanesti, da v grobu, kjer se nahaja takšna posodvica, počiva truplo sv. mučenika.*)

Iz katakomb so prenašali sv. ostanke ne samo v cerkve Rimskega mesta, prenašali so jih tudi v najbolj oddaljene kraje sv. katoliške cerkve. Preden pa se kakšno sv. truplo iz katakomb vzdigne in vernikom v počeščenje izpostavi, presodi vselej sv. zbor, ki čuje nad obredi sv. cerkve, je-li v resnici to truplo sv. mučenika, in to razsodbo v posebnem listu „avtentika“ imenovanem izreče in sv. ostankom dodá. Ako ni znano

*) Košček take s krvjo sv. Agapita okrvavljene črepinje nahaja se tudi poleg sv. trupla v Novicerkvi. Pis.

ime, ktereга je svetnik v življenji imel, dá mu sv. zbor ime kakšnega znanega svetnika in mučenika, kar se v cerkvenem jeziku pravi: „mučenika krstiti“.

2. Kdo je bil sv. Agapit?

Sv. cerkev časti več sv. mučenikov Agapitov po imenu. Dne 20. septembra obhaja spomin sv. Agapita II. papeža; dne 6. avgusta god sv. Agapita dijakona; dne 18. avgusta pa obhaja po vesoljnem svetu god sv. Agapita, mučenika, ki je komaj 15 let star v mestu Preneste na Laškem, blizo mesta Geneste, kjer se je nekđaj čudno prikazala podoba Matere Božje dobrega sveta, za vero Kristusovo svojo kri prelil. Dolgo se je menilo, da imamo tukaj v Novicerkvi ostanke tega Prenestinskega sv. Agapita. Pred desetimi leti se je to vprašanje po cerkveni oblasti iz novega pretresalo in dognalo, da sv. truplo, ki se shranjuje pod altarjem sv. Jožefa v Novicerkvi je v resnici sveto, da so prave kosti sv. mučenika, od ktereга pa ni znano, kakšno ime da je v svojem življenji imel? Ime sv. Agapita dal mu je sv. zbor, ki čuje nad sv. obredi, še le takrat, ko so te sv. kosti v katakombah našli, in jih spoznali kot počesčenja vredne ostanke sv. spričevalca Kristusove vere. Življenje tega svetnika nam torej nikakor ni znano. Vemo le toliko, da to sv. truplo, ki nosi od sv. cerkve pridjano ime sv. Agapita, so v resnici ostauki sv. mučenika.

3. Kam je prišlo iz Rima truplo sv. Agapita?

Karol Žiga pl. Šrekinger, nekdanji konjiški nadžupnik in dekan so napisali dne 16. aprila

1. 1794 o tem sv. truplu posebno uradno pismo, katero se še shranjuje v kn. škofijski pisarnici v Mariboru. V tem pismu oni pričajo, da so to sv. truplo dobili čast. o. prednik (prior) žičkega samostana ali „Zajekloštra“ iz Rima, ter so ga dali „pred kakšnimi 50 leti“ (toraj med 1740—1750) pri č. nunah tadanjega Studeničkega samostana tako bogato opraviti.*) Od preč. goriškega škofijstva (pod katero so takrat naši kraji spadali) sprosili so č. o. prednik dovoljenja, to sv. truplo v cerkvi sv. Ane nad konjiškim trgom očitnemu počeščenju izpostaviti. S svojim podpisom in uradnim pečatom potrjujejo konjiški dekan v onem pismu, da so z lastnimi očmi videli Rimsko pismo, ki je pričevalo, da so te sv. kosti ostanki pravega sv. mučenika. Ko so l. 1782 pregnali iz Zajekloštra bele minihe Kartuzijane, preminolo je ž njimi vred tudi ono Rimsko pismo, „avtentika“ imenovano. Le truplo sv. Agapita je še ostalo v cerkvi sv. Ane nad Konjicami.

4. Od sv. Ane so prenesli truplo sv. Agapita k Novicerkvi.

Kakor Zajeklošter, zadela je tudi cerkev sv. Ane za cesarja Jožefa II. nemila osoda, da se ima „eksekrirati“ t. j. opustiti, zapreti ali zatreti in vsega cerkvenega značaja oropati. Prekrasna samostanska cerkev sv. Janeza krstnika v Zajekloštru ostala je še do l. 1797 oziroma l. 1808 farna cerkev novo ustanovljene fare Zajc ali Zajeklošter, (ki se je l. 1808 spremenila v faro D. M. v Špitaliči), iz cerkve sv. Ane so pa vse poprodali, kar koli se je dalo spečati. Le altar sv. Ane

*) Veščak cenil jo svilo, zlato in kamenčke, s katerimi so košice sv. Agapita opravljene, na 500 fl. Pis.

s truplom sv. Agapita še je ostal v tej oskrunjeni cerkvi, ki je odslej z Žičkim samostanom vred dohajala verskemu zalogu (Religionsfondu) v Gradci. Sloviti novocerkevski dekan, Jožef pl. Jakomini — o katerih bomo poznej še več slišali — pošljejo dne 31. oktobra 1793 prošnjo do vis. deželne vlade v Gradec, naj bi se jim dovolilo, prenesti truplo sv. Agapita iz oskrunjene cerkve sv. Ane k Novicerkvi. Visoka deželna vlada v Gradci je to prošnjo uslišala. Z odlokom od 13. novembra 1793 ukazala je tadajnemu c. kr. oskrbništvu konjiške graščine, truplo sv. Agapita izročiti novocerkevskemu g. dekanu, altar iz one cerkve sv. Ane pa (l. 1789) na novo pozidani frankoljski farni cerkvi.*)

„Ko sem to dovoljenje imel, (tako pišejo pokojni dekan Jakomini v nekem pismu do preč. Lavant. knezoškofijstva od 17. julija 1794) dal sem to sv. truplo prenesti k Novicerkvi „brez vsake slovesnosti.“

Dneva tega prenašanja nam ne povejo. Zgodilo se je to bržčas že l. 1793, gotovo pa kmalo po novem letu, ker v nekem pismu od 12. maj. 1794 se bere, da je bilo takrat sv. truplo že nekaj mesecev pri Novi cerkvi. Zakaj da so sv. truplo prenesli „brez vsake slovesnosti“, bomo že poznej slišali.**)

Bili so takrat za sv. cerkev, kakor za

*) Zato še zdaj god sv. Ane na Frankoljevem posebno slovesno obhajajo. Pis.

***) Ker so ostanke sv. Agapita tako na tihem odnesli, se ni čuditi, da se še dandanes po Konjicah in okolici govori, češ da so Jakomini tega svetnika ukradli. Tega sicer niso storili, ker tadanji konjiški g. nadžupnik Žiga pl. Šrekinger so za to gotovo vedeli, pa verjetno je, da bi se Konjičani bili poganjali za sv. truplo, ako bi bili vedeli, da se jim bode odneslo, zato se je vse to na tihem zgodilo. Pis.

sv. vero sploh prav žalostni časi. Menda gre le tadanjemu c. kr. oskrbniku konjiške graščine, g. Jožefu Antonu Čoglnu (poznej pl. „Rubethal“) posebna čast in hvala, da se sv. truplo ni oropalo njegove krasne oprave, kakor so bili to iz Gradea zaukazali. Dekan Jakomini so shranjevali sv. truplo pri Novicerkvi, dokler se njim ni pokazala lepa priložnost, ga izpostaviti vernemu ljudstvu v počeščenje. Prav primerno priložnost pa so našli že spomladi tistega l. 1794.

5. Povzdignjenje sv. trupla dne 11. maja 1794.

O veliki noči l. 1794. pridejo novoposvečeni mešnik gosp. Janez Majerlič na svojem popotovanju iz Gradea v Zagreb gredoč k Novicerkvi. Dekan Jakomini jih povabijo, naj v Novicerkvi služijo svojo prvo ali novo sv. mešo. Drugo nedeljo po veliki noči so ozpanili ljudem iz pridežnice, da prihodnjo nedeljo (tretjo po vel. noči, dne 11. maja) začne se druga božja služba že ob devetih. Najpoprej se bode slovesno pozdignilo truplo sv. Agapita, potem pa bodo gosp. novomešnik peli novo sv. mešo. Tudi čč. sosedne duhovnike so k tej svečanosti povabili. V soboto pred to slovesnostjo so zvonili večerko, (kar je bilo takrat po ces. postavi prepovedano) sv. truplo so izpostavili na posebnem odru v cerkvi, kjer so potem prepevali slovesne večernice. V nedeljo jutro je vrelo ljudstvo od vseh strani k Novicerkvi; tudi 10 tujih duhovnikov se je zbralo k tej svečanosti. Ob 9 uri so se oblekli duhovniki v dekanovi obednici s cerkvenimi oblačili; novomešnik oblekli so mešno oblačilo, Rogačkemu g. nadžupniku ogrnili so pluvijal ali plajš za večer-

nice, 6 mešnikov opravilo se je z dalmatikami ali leviti, drugi so oblekli korske srajce.

Med veselo godbo spremljajo novomešnika iz farovža v cerkev do odra, na katerem je počivalo truplo sv. Agapita. Novomešnik pokadijo po cerkvenem obredu sv. ostanke, shranjene v lepi stekleni omari, katero šesteri, z dalmatikami oblečeni mešniki na svoje rame zadeneje in v slovesnem obhodu po vesi okoli cerkve nesejo. V tem trenutku, ko sv. truplo vzdignejo, zadonijo trobente, zvonovi zapojejo, možnarji mogočno zagromijo, in slovesna procesja nad 3000 ljudi začne se iz cerkve pomikati. Prepevale so se litanije vseh svetnikov, molil se je sv. rožni venec, da je vsem kipelo srce pobožnih čutov in sv. veselja. Nosili so sv. truplo sledeči č. mešniki: 1. Župnik iz Šmartna č. g. Mihael Weiss; 2. župnik iz Galicije, č. o. Elizej Jelenc, z drugimi menihi vred iz samostana pregnan frančiškan; 3. Dobrnski župnik č. g. Franc Perkan; 4. Vojniški g. kaplan Pavel Kočever (poznej dekan v Kozjem) in (5.—6.) novocerkevka gg. kaplana: Mihael Šiler in Janez Avhman. Spremljali so sv. truplo v procesiji še domači čast. g. dekan, Jožef pl. Jakomini, potem že omenjeni Konjiški nadžupnik in dekan Karol Žiga pl. Šrekiuger, vojniški g. župnik And. Novak, vitanjski župnik g. Jurij Pfauer in njihov kaplan g. Luka Hafner. Ko sv. truplo nazaj v cerkev prinesejo, shranijo ga po cerkvenem obredu pod altar sv. Jožefa v stranski kapelici, ter ga dobro okovarijo. Na to se začne primicija, ali nova sv. meša.

Med slovesno sv. mešo — pred darovanjem — stopijo vitanjski g. župnik na pridežnico ter v slavnostnem govoru preslavljaajo prednosti mučenika sv. Agapita in pouzdignjejo slavo novo posvečenega mešnika. Po pridigi oznanijo, da bodo

se darovi za g. novomešnika poberali po dokončani božji službi pred cerkvenimi vrati. Potem se je slovesno dovršila nova sv. meša, ktere se je vdeležilo okoli 6000 ljudi od blizo iz daleč. Darove za g. novomešnika, ki so bili prav ubožnih starišev sin *) pobirala sta novocerkevski g. vikarij in vojniški g. kaplan. Popoldne opravljala se je celo „po postavi“ popoldanska božja služba.

„Neizrečeno veselje, in neizmerno velika radost je navdajala srca vseh navzočih kristjanov. Ta redka svečanost je vse globoko presunila in mogočno jih spodbudila: Boga moliti in njegovega sv. mučenika častiti. Vse je bilo k pobožnosti ganjeno. To sem želel, in s tem sem tudi svoj namen dosegel.“

Tako se konča pismo pokojnega dekana pl. Jakominija od 11. maja nadslednjega l. 1795, iz katerega smo nadroben popis te svečanosti posneli. Ono pismo pripoveduje nam tudi nasledke, kateri so pl. g. dekana Jakominija zavoljo te slovesnosti zadeli. Da brez ovinka rečem, ono pismo nam prav živo pred oči stavi žalosten stan sv. katol. cerkve v Avstriji kmalo po smrti cesarja Jožefa II., kar bom poskusil v sledečem po najbolj zanesljivih virih nekoliko pojasniti.

6. Cesar Jožef in njegove cerkvene naprave.

Slišali smo že poprej, kako je cesar Jožef II. ukazal zatreti Zajeklošter in zapreti cerkev sv.

*) Dne 27. maja 1794 krstil je še novomešnik g. Majerlič tukaj otroka, pri kateri priložnosti se imenuje: „supernumerarius“ t. j. duh. pomočnik čez navadno število. Več se o njem ne ve. Menda je slišal v Zagrebško nadškofijo, ker se bere, da se je na potu iz Gradca v Zagreb pri Novicerkvi glasil.

Ane nad Konjicami. Enaka obsodba je zadela še okoli 700 drugih samostanov, ki niso imeli far ali pa šol in enakih dobrodejnih zavodov na skrbi. Izišlo je pa tudi povelje, da se imajo sv. žegnove oropati in podreti ali za posvetne namene porabiti vse podružnice, ktere se za navadno božjo službo ne potrebujejo. Bratovščine, katerih je bilo takrat mnogo prav bogatih, so morale vse prenehati. Njihovo premoženje je ukazal cesar Jožef II. položiti v verski zalog (Religionsfond), ktere ga je napravil iz denarja, skupljenega za razprodane cerkve in samostane in za razkosana njihova zemljišča in posestva. Iz tega novega zaklada naj bi prejemale dušni pastirje od njega na novo ustanovljenih far in še nekteri drugi svoje dohodke. Mesto zatrtih bratovščin ukazal je upeljati „bratovščino djanske ljubezni do bližnjega“, za ktero se je v vsaki farni cerkvi morala pobirati miloščina v škrinjico z napisom: „za pomoč vbogim“.*) Koliko udov da je ta bratovščina štela, mi ni znano; odpustkov so se njeni udje težko kedaj deležne storili, ker že dne 27. novembra l. 1781. je ukazal cesar Jožef II. vsem škofom, naj bi odpravili vse napake (kakor so takrat radi zaznamovali vsakovrstne pobožne vaje) zastran odpustkov in drugih pobožnosti. Porcijunkulski odpustki so edini našli toliko milosti, da so jih dušni pastirje še smeli oznanovati kot popolnoma odpustke. Devetdnevnic, križevi poti, kakor daljni božji poti so se pa strogo prepovedali. Dandanes se nam skoraj smešno zdi, s koliko gorečnostjo da so si prizadevali ljudem iz glave zbiti spomin na onih 18 praznikov, ktere so Papež Klement XIV. dne

*) Na Prihovi sem še pred leti videl škrinjico s tem nemškim napisom: „Opferstock zum Wohl der Armen“.

6. oktobra l. 1771 na prošnjo cesarice Marije Terezije in cesarja Jožefa II. *) odpravili, ali prav za prav v sopraznike spremenili. Z dvornim odlokom od 21. marca l. 1785. izišel je poseben „red pri očitni božji službi v mestih, trgih in na kmetih“, v katerem se je na drobno določevalo, kako da se ima božja služba opravljati, s kolikimi zvonovi da se sme skup zvoniti, pri katerem altarlji in kedaj da se sme sv. meša služiti, koliko sveč prižigati, ktere molitve da se smejo očitno opravljati, itd. Škofom je bilo naročeno, naj si enkrat za vselej dobijo od papeža potrebnih pooblastil, da jim ne bo potreba večkrat v Rim pisati. Zaukazal je še cesar, da vsako papeževo pismo ima še le potem veljavo, ter se sme razglasiti, ako ga je cesar poprej videl in dovolil ga razglasiti ali priobčiti.

Te in še mnogotere druge naredbe cesarja Jožefa II. na cerkvenem polji žalile so prav globoko v srce tedanjega sv. očeta Pija VI. Ker pisma in poslanci pri cesarji nič niso opravili, sklepejo sivi starček papež Pij VI. podati se naravnost na Dunaj. Dne 27. svečana l. 1782. zapustijo sv. mesto Rim. Tiho nedeljo večer (dne 17. marca) dospejo v Celje. Drugo jutro peljajo se skoz Vojnik, kos novocerkevskc fare, Konjice in Sl. Bistrico v Maribor. Tam prenočijo v gradu grofa Brandisa, ter drugi den, v praznik sv. Jožefa, v tamošnji Lavretanski kapelici služijo sv. mešo, potem se pa odpeljajo proti Gradcu. Dne 22. marca pridejo na Dunaj. Cesar Jožef II. je sprejel sv. očeta prav sijajno, pa svêtov in opominov in prošenj njihovih nikakor ni poslušal. Sv.

*) Cesar Jožef II. je vladal sê svojo materjo cesarico Marijo Terezijo od 18. avg. 1765 do njene smrti, dne 29. novembra 1780, potem pa sam do svoje smrti dne 20. febr. 1790.

oče so kmalo prevideli, da pri cesarji nič ne opravijo, zato zapustijo že 23. aprila l. 1782. zopet Beč, ter se povrnejo nazaj v sv. mesto Rim. Brez vsega dobrega uspeha vendar pot sv. očeta na Dunaj ni ostala. Mnogo škofov, ki so poprej krepko s cesarjem držali, spoznalo je, da se cesar ne poslužuje pravih pripomočkov svoje — v marsikterem oziru res blage — namene doseči. Le nekteri so še ostali na strani cesarjevi, kakor n. pr. tadajni goriški nadškof Rudolf Jožef, pod kterege so takrat še vse fare celjskega okroga spadale. Dne 28. aprila 1782 so izdali pastirski list do svoje duhovščine, v katerem pod plajšem gorečnosti za znotrajno ali kakor se v drugem pastirskem listu bere, „za čisto, od vseh človeških in nebistvenih dodatkov očiščeno vero“ cesarjeve naredbe krepko zagovarjajo. V Gorici je bilo takrat osredno semenišče za bogoslovce mnogih škofij. Mladenčem, ki so se pripravljali na duhovski stan, vedel je cesar priskrbeti učenikov, ki so jih navdajali z njegovim duhom, t. j. navduševali jih za cesarjeve pre naredbe na cerkvenem polji. Starejše duhovnike postavil pa je cesar pod nadzorstvo svojih okrožnih komisarjev in okrajnih gosposk, ki so vsled višjega ukaza od 3. avg. 1786 morale vsakega duhovnika, ki bi le količkaj nove cesarske naredbe prestopil, deželni vladi ovaditi. Te razmere je treba dobro poznati, ker drugače nihčer ne razume obnašanja dekana pl. Jakominija, tudi ne sledeče dolge pravde, ktera je nastala zavoljo slovesnega povzdignjenja trupla sv. Agapita.

7. Dekan Jožef pl. Jakomini.

Ime dekana Jakominija je pri mnogih še v dobrem, pri nekterih pa tudi v slabem spominu.

Ker so oni za povikšanje časti sv. Agapita toliko storili, in zavolj njega toliko trpeli, zdi se mi primerno, da tu nekaj več o tem slovitem novocerkevskem dekanu spregovorim. Bili so dekan Jakomini plemenitih starišev sin. Njihov oče gospod Gašpar Andrej pl. Jakomini so bili lastnik imenitne graščine Blagovne pri Šent-Jurji blizo Celja; imeli so pa tudi v Gradci svoja posestva. Rodili so se naš dekan Jakomini okoli l. 1755. Latinske šole so dovršili bržčas kje na Laškem, ker se vidi, da so se nemščini še le pri Novicerkvi privadili. L. 1778. nahajamo jih kot bogoslovca 3. leta v nemškem ustavu v Rimu. Tam so spomladi l. 1779. svojo prvo sv. mešo služili, tam so dosegli tudi čast doktorja sv. pisma. L. 1781. ponudijo se iz Blagovne, kjer so pri svojih stariših stanovali, tadanjemu novocerkevskemu dekanu preč. g. Frančišku Ks. Gorjupu za pomočnika. Dekan Gorjup, ki so že več let bolehal, njih ponudbo z veseljem sprejmejo. Okoli sv. Martina l. 1781 pridejo mladi doktor Jakomini k Novicerkvi. Že dne 2. decembra umerjejo dekan Fr. Gorjup, še le 61 let stari — in v god sv. Janeza Ev. dne 27. dec. 1781. postali so g. dr. Jožef pl. Jakomini novocerkevski dekan. Bilo je to ravno ob tistem času, ko je cesar Jožef II. kot samovladar začel vse prenarejati na cerkvenem polji. Kdor je pazljivo bral poprejšnji oddelek tega spisa, ne bo se čudil, da so mladi dekan potegnili z novim cesarjem, ter so krepko podpirali naredbe posvetne ali deželne gosposke. L. 1785 izišlo je povelje, ktere podružnice da se smejo ohraniti in ktere se imajo cerkvenega značaja oropati. L. 1787. se je od deželne vlade v Gradci naročilo stolnemu kapitolu v Gorici skrbeti, da se bodo vse podružnice novocerkevške dekanije eksekrirale, t. j. značaja

hiše božje oropale. Dekan Jakomini so brez dvoma iz Gorice dobili ukaz vse podružnice za božjo službo zapreti. Od deželne vlade v Gradci dobili so dovoljenje, pobrati zvonove iz zaprtih podružnic, ter iz njih uliti nove zvonove za novocerkevsko farno cerkev. Da bi bili iz vseh podružnic zvonove pobrali, ni misliti, zaprle so se pa takrat sledeče podružnice v tej dekaniji: 1. Cerkev sv. Katarine v Lembergu, 2. sv. Janeza Krstnika v Vizorah in 3. sv. Tomaža v Landeku, vse tri v novocerkevski fari. V Vojniški fari pa: 1. Cerkev sv. Marjete ob cesti v Šmarjetni vesi, 2. sv. Nikolaja blizu Lebečne, 3. sv. Tomaža in 4. Device Marije na gori. Tudi cerkev sv. Nikolaja (ali Miklavža) nad Dobrno je zadela z odlokom deželne vlade, od 22. marca 1787 ojstra obsodba da se ima zapreti, zvonovi pa se imajo izročiti novocerkevskemu dekanu za priredjenje novega zvonjenja pri Novicerkvi. Vnela pa se je zavolj te podružnice huda borba. Dobrnski farani nikakor niso bili pri volji, si dati zapreti podfarno cerkvo sv. Nikolaja. Pripoveduje se, da so žene z vilami, burkljami in enakim orodjem branile cerkev, ktero so prišli dekan pl. Jakomini s četo vojšakov sv. žegnov ali cerkvenega značaja oropat. Ko četovodja tako oborožene žene vidi, baje zaukaže: „Obrnite se!“ češ, da z ženskami se vojšaki ne bodo borili. Iz listin, ki se še shranjujejo na Dobrni, je gotovo, da tadanji Dobrnski g. župnik Franc Perkan cerkvenih ključev nikakor niso hoteli izročiti, marveč po dolgi pravdi se jim je posrečilo s svojim obširnimi pojasnilom od 24. avg. 1787 deželno vlado v Gradci nagniti, da je z odlokom od 18. oktobra istega leta 1787 dovolila nadaljni obstanek te podružnice. Druge zgoraj navedene podružnice so pa takrat prenehale biti

cerkve, njih imetje se je spečalo, za Novocerkev vlili so se l. 1788. štirje novi zvonovi, zidovje podružnic pa je kmalo večjidel razpadlo.

Že 20. svečana l. 1790. umrje cesar Jožef II. Po desetletni skušnji spoznali so dekan Jakomini, da cesarjeve preuredbe nikakor ne bodo imele za sv. vero dobrega sadu, ne za želenega uspeha. Namesto da bi ljudje bolj iskali znotranje pobožnosti, začeli so „o sv. veri, o božji službi in o časti svetnikov le bolj svobodno misliti in govoriti“. — Dekan Jakomini začnejo misliti, kako bi se vsaj nekoliko dala popraviti nečast, ktera se je svetnikom božjim z zapiranjem njihovih cerkev napravila. Kolikor največ mogoče slovesno povzdignjenje trupla sv. Agapita naj bi, kakor Jakomini pišejo, „zbežano ljudstvo spodbujalo, Boga bolj goreče moliti in božje svetnike bolj pobožno častiti.“ Po smrti Konjiškega nadžupnika pl. Štekingerja postali so dne 20. aprila l. 1798. dekan pl. Jakomini Konjiški nadžupnik. Kakor je videti, te fare djansko nikoli niso nastopili, ampak ostali so vedno pri Novicerkvi. Zato se jim je zaukazalo, naj se odločijo, ktero faro da hočejo obdržati, ali konjiško ali novocerkevsko. Dekan Jakomini so se dne 23. oktobra l. 1799. odpovedali Konjicam, in so ostali pri Novicerkvi, kamor so bili že poprej dali prenesti truplo sv. Agapita. Učakali so g. Jakomini visoko starost. Dosegli so raznovrstnih odlikovanj; le posvetna vlada jim ni bila več naklonjena, odkar je niso več podpirali pri izvrševanju njenih novotarij. Solznimi očmi so na novo blagoslavljali dne 27. okt. l. 1822. s posebnim dovoljenjem cesarja Franca I. ponovljeno podružnico Device Marije na gori (nad Vojnikom), ktero so bili 23 let poprej po ukazu višjih oskrunili. Do svoje smrti (dne 28.

sušca 1830) so britko obžalovali to oskrunjevanje cerkev. Ko so 19. marcija 1829 zlato sv. mešo služili, pridigovali so sami primerjajoč se zgubljenemu sinu, ki se po britkem spoznanji spet zaupljivo vrača k svojemu Očetu. Pesem za njihovo zlato sv. mešo *) so jim zložili njihov kaplan A. M. Slomšek, poznejši knezoškof Lavantinski. Za pokoro sprejeli so tudi sledečo krivično obsodbo, ki jih je zadela zavolj slovesnega povzdignjenja trupla sv. Agapita.

8. Pravda in obsodba.

Slovesno povzdignenje trupla sv. Agapita dne 11. maja l. 1794. dalo je lučnjakom ali brezvernežem tiste dobe ugodno priložnost, znositi se nad novocerkevskim dekanom, kateri so, spoznavši njihove sv. cerkvi in veri sovražne nakane, se jim bili odločno odpovedali. Že dne 12. majnika naznanil je nekdo, ki se je predrznil podpisati za „sv. Agapita“, vso slovesnost prejšnjega dne prav porogljivo in jako pretirano tedanji c. kr. okrožnej gosposki (kresiji) v Celji. Ona je še tisti den zaukazala oskrbniku Lemberške graščine, kot okrajnemu predstojniku ali komisarju, na tihem pozvedavati in vso to slovesnost natanko popisati, tudi vse pri tej svečanosti navzoče duhovnike naznaniti. Že dne 8. junija ukazala je deželna vlada v Gradci, da se ima vsa ta slovesnost po deželski, kakor duhovski gosposki strogo preiskati. Dekan pl. Jakomini, rogački nadžupnik pl. Ehrenberg, Lemberške grajščine oskrbnik, vitanjski župnik, novocerkevski in vojniški g. kaplan, kakor tudi novocerkevski cerkvena ključarja — vsi ti so bili zavolj te slovesnosti pozvani pred c. kr. okrožno gosposko v Celje. Vsi so se sijajno za-

*) Glej „Slomšekove pesmi“ str. 160. Zbral M. Lendovšek.

govarjali, posebno pa dekan Jakomini, kakor je razvidno iz zapisnika od 26. avgusta l. 1794, ki se v prepisu še nahaja. Sé spričevali vseh sosednih čast. gosp. župnikov, kakor tudi vseh sosednih okrajnih komisarjev so dokazali dekan pl. Jakomini, da se v ničemur niso pregrešili, ne zoper cerkvene obrede, ne zoper cesarske naredbe — vendar vse to jim nič ni pomagalo. Dne 18. marca 1795 je bila v Gradci obsodba sklenjena, da se imajo v imenu deželne vlade pokarati vsi duhovniki, ki so se one svečanosti udeležili, novocerkevski dekan pa še morajo vrh tega plačati 12 državnih tolarjev globe (to je 18 gld. srebra), — za tisto dobo velika svota — kateri znesek naj e. kr. kresija med domače uboge razdeli. Čujmo, v čem da so se dekan Jakomini tako hudo zoper cesarsko postavo pregrešili? Štiri prestopke so jim našteali:

1. Ker so slovesno procesijo z pridežnice oznanili in v tej procesiji slovesno dali nositi truplo sv. Agapita.

2. Ker so sosedne duhovnike k tej slovesnosti povabili, češ, da so jih s tem motili, da niso doma po (že znanem) „redu“ božje službe opravljali. (To je naravnost domišljen prestopok, ker Frankoljski g. župnik Lovrenc Lisjak, kakor tudi Črešnjiški župnik g. Lovrenc Kavčič, ki nista imela kaplanov, ostala sta doma, da sta opravljala „po redu“ popoldansko božjo službo — po drugod pa so jo opravljali gosp. kaplani.)

3. Pregrešili so se tudi, ker so dali na večer pred to slovesnostjo peti slovesne večernice, in

4. Kar je bilo najhujše, da so dali oznaniti in po dveh duhovnikih pred cerkvenimi vrati pobirati milodarov za g. novomešnika.

Dekan pl. Jakomini odgovorijo c. kr. okrožni gosposki, da se ne čutijo krivega, toraj hočejo vso to stvar svitlemu cesarju v presodbo predložiti. Kresija jim pa na to zavrne, da se zamorejo pri cesarji pritožiti, pa naloženo kazen ali globo morajo v treh dneh (!) vplačati, če ne, pridejo vojšaki denarja iztirjavat! Tako svet povračuje! Par let poprej pošiljala je c. kr. okrožna gosposka iz Celja dekanu Jakominiju vojšakov na razpolaganje, da bi jim pomagali Bogu posvečene cerkve žegnov oropati; zdaj pa jim tista okrožna gosposka žuga z vojšaki, ako nemudoma ne plačajo kazni, zoper katero jim je pritožba še dopuščena!

Na obletnico one svečanosti, dne 11. maja l. 1795., sestavili so dekan Jakomini obširno pismo do svitlega cesarja Franca, v katerem svoje ravnanje pri tej svečanosti z obilnimi spričevali sijajno opravičujejo, ter se bitko pritožujejo nad oestro obsodbo deželne vlade, vendar tega pisma — kakor bomo kmalo slišali — niso odposlali, ampak znosili so se prav po krščansko nad svojimi nasprotniki. Še tisto leto, 1795, dali so vso novocerkevsko farno cerkev od znotraj lepo na presno zmalati. Dne 3. novembra l. 1795. položili so vse te tožbe na stran, in napisali so k njim lepo latinsko pismo, ki se slovenski blizo tako-le glasi:

„Koliko preganjanja da sem prestal zavolj prenašanja trupla sv. Agapita, vsak lahko razvidi iz priloženih listin, (kterih se nabaja še nad 24 pol). V resnici pri tem nisem imel nobenega drugega namena, kakor povikšati čast božjo, in razširjati slavo svetnikov božjih. Hudo me je zato zadelo, ko sem od visoke deželne vlade v Gradci prejel nepričakovano obsodbo. Napisal sem bil že pritožbo do svitlega cesarja Franca II.

(kot nemški cesar II., kot avstrijski cesar Franc I.), pa prepričan sem, da v teh za sveto vero tako nesrečnih časih opravi bi le malo, ali pa nič. Zato sem opustil ta korak in sem vso stvar prepustil usmiljenemu Bogu, ki bode nas vse enkrat sodil. Naj bo vse to Bogu darovano, v odpuščanje mojih grehov, katero mi bo, kakor zaupam, sv. Agapit sprositi pri Bogu!“ Ali niso to krasne besede?

Občudovati nam je še božjo previdnost. Bržčas ne bi vedeli nič zanesljivega o tem svetem truplu, ako ne bi bili morali dekan Jakomini zavolj njegovega slovesnega povzdignjenja tako ojštega odgovora dajati. Tako pa je Bog pokazal svojo sv. modrost, ki vè hudo obrniti v povikšanje svoje časti (božje) in v poslavljenje svetnikov božjih.

9. Očitno češčenje tega sv. trupla.

Prvo očitno počeščenje skazovalo se je truplu sv. Agapita, kolikor je nam znano — v cerkvi sv. Ane, od koder so ga dekan Jakomini dali prenesti v Novocerkev. Tukaj se je l. 1794. kolikor najbolj mogoče slovesno povzdignilo in počastilo, potem pa pod altar sv. Jožefa po cerkvenih obredih shranilo. Očitno češčenje tega sv. trupla pa še ni bilo takrat po obredih sv. cerkve uravnano. Zato že dne 8. novembra l. 1795. predložijo dekan pl. Jakomini ponižno prošnjo prečastitemu Lavantinskemu knezoškofijstvu v Šent-Andraž, naj bi se jim dovolilo, truplo sv. Agapita očitnemu počeščenju izpostaviti in vsako leto dne 18. avgusta ali pa prvo nedeljo po 18. avgustu obhajati god sv. Agapita, mučenika. Mil. knezoškof Lavantinski so bili sicer pripravljeni, kakor se iz odgovora preč. knezoškofijstva od 9. marca 1796 razvidi,

dovoliti očitno češčenje tega sv. trupla v Novicerkvi, kakor je bilo nekdanj že goriško škofijstvo za očitno češčenje v cerkvi sv. Ane svoje dovoljenje dalo, pa zahtevali so od dekana Jakominija poprej nektera pojasnila zastran tega sv. trupla in njegovega dosedanjega češčenja. Iz dotičnih listin se vidi, da so dekan Jakomini menili, da imajo truplo Preneštinskega sv. Agapita, prečast. knezoškofijstvo pa je že takrat slutilo, da bode to le sv. truplo „krščenega mučenika“. — Jasno je tudi to, da že v onih, češčenju sv. ostankov tako malo ugodnih časih, nihčér ni dvomil, da so to ostanki pravega mučenika Kristusovega. Zakaj da se očitno češčenje tega sv. trupla ni že takrat vravnalo, nam ni zuano. Morebiti se je ta stvar zavlekla zato, ker so že prihodnje leto 1797 umrli konjiški nadžupnik in dekan Šrekinger, in dekan Jakomini prevzeli so kot sosed*) bržčas brez odlaganja oskrbnitvo konjiške nadžupnije, dokler da niso bili za konjiškega nadžupnika potrjeni.

Truplo sv. Agapita je počivalo pod altarjem sv. Jožefa brez primerne počeščenja. V novejšem času so izrekli novocerkevski farani večkrat svoje želje, naj bi se v čast tega sv. trupla upeljala kakšna primerna svečanost. Za čas kaničnega obiskovanja l. 1869 obljubili so naš mil. knezoškof Jakob Maksimilijan Novocerkevčanom, da jim hočejo pomagati od sv. Očeta Rimskega papeža zastran trupla sv. Agapita izprositi kakšnih posebnih milostij za to farno cerkev. Zato že dne 19. julija 1869 predložijo sedanji novocerkevski dekan v. č. gosp. Franc Juvančič preč. knezoškofijstvu v Mariboru preponižno prošnjo,

*) Sedaj med Novocerkvo in Konjicami vmes ležeči fari: Frankoljska in Stranička ste bili še le malo poprej iz onih dveh mater-far izluščeni in ustanovljeni. Pis.

naj bi ono izprosilo od sv. Očeta cerkvenega dovoljenja, truplo sv. Agapita v Novicerkvi slovesno častiti, ali javnemu počeščenju izpostavljati.

Sv. Oče papež Pij IX. so po odobru za sv. obrede dne 4. maja 1871 milostljivo dovolili, da se sme vsako leto prvo nedeljo po vnebovzetji prebl. Device Marije obhajati v Novicerkvi god sv. Agapita mučenika, ter služiti posebna slovesna sv. meša v čast sv. Agapita in vseh božjih mučenikov. S posebnim apostolskim pismom od 19. maja tistega leta dovolili so še sv. Oča Pij IX. za vse večne čase popolnoma odpustek vsem pravovernim kristijanom, kateri po dobro opravljeni spovedi in vrednem sv. obhajilu omenjeno nedeljo (prvo po Veliki meši) kot v god sv. Agapita to farno cerkev pobožno obišejo in tam za mir med kralji in cesarji, v zatiranje krivoverstva in za povikšanje matere sv. katoliške cerkve pobožno molijo. Dovolili so tudi 100 dni odpustka za vsakteri den celega leta*) vsakemu, kdor s skesanim srcem obiše to farno cerkev in tam po namenu sv. Očeta moli. Vsi ti odpustki se zamorejo tudi vernim dušam v vicah darovati. Zapomniti si je, da spoved in sv. obhajilo za te sv. odpustke se sme opraviti že v soboto zjutraj, tudi v kakšni drugi cerkvi; da se pa odpustkov v resnici zamoreš vdeležiti, moraš še to farno cerkev od sobote večera (ko večerko odzvoni) do nedelje večer, (ko solnce zatone) saj enkrat obiskati, in tam po zgoraj navedenem namenu sv. Očeta Rimskega papeža moliti. Koliko da imaš moliti, ni določeno, navadno se moli 5 očenašev in 5 češčenamarij po namenu sv. Očeta.

*) „quolibet cuiusque anni die“ se bere v apostol. pismu. Pis.

God sv. Agapita se je z največjo slovesnostjo obhajal prvokrat dne 20. avgusta l. 1871. Že v soboto poprej so privrele tolike trume romarjev, kolikor jih Novacerkev še menda nikoli ni videla, truplo sv. Agapita počastit in duhovnih milosti se udeležit. Devet spovednikov ni bilo v stanu postreči vsem romarjem, ki so želeli opraviti sv. spoved. Nad tisuč ljudi je drugi den (v nedeljo), v god sv. Agapita, tukaj pristopilo k mizi Gospodovi. Pri rani božji službi so preslavljali č. o. Konstantin Škodnik, kapucin iz Celja, pri slovesnem sv. opravilu pa č. g. Franc Ljubelj, misijonar od sv. Jožefa nad Celjem, sv. Agapita in sv. božje mučenike. Letos se je že ednajstokrat obhajal god sv. Agapita, gotovo ne brez obilnega duhovnega dobička, ker vsako leto pristopi v god sv. Agapita po 6—800 vernikov tukaj k sv. obhajilu. Naj bi ta gorečnost in pobožnost do sv. Agapita nikoli ne opešala! Priporočujmo mogočni priprošnji sv. Agapita še posebno našo ljubo mater, sv. katoliško cerkev, v njenih sedanjih pa tudi v vseh prihodnjih težavah, da bi kmalo včakala zmage nad svojimi „obilnimi, močnimi, silno predrznimi in zakletimi sovražniki“, zavolj katerih so naš sv. Oča Leon XIII. razpisali letošnje sv. leto. Sv. Agapit naj pa tudi sprosi obilnega plačila pri Bogu vsem, kateri si prizadevajo razširjati čast Božjo in slavo njegovih svetnikov!

Sv. Agapit mučenik

Bodi { nam vselej
pri Bogu } naš priprošnik.
{ nam v sili }



